

Benjamin Constant

MILYEN FÉRFIÚT VÁLASSZUNK AZ ORSZÁG KÉPVISELETÉRE?¹

Ádám Péter fordítása

A megbízásra csakis az önálló gondolkodású és politikailag független férfiakat ajánlom honfitársaim figyelmébe. Mindössze az a kérdés, miről lehet felismerni őket.

Ilyennek azok tekinthetők, akik mindig ugyanazt akarták az utóbbi három évtizedben;² akik ugyanazokat az igazságokat hangoztatták minden kormányzattal szemben, és akkor is tiltakoztak minden vegzatúra ellen, ha ezeknek az intézkedéseknek történetesen nem ők voltak az áldozatai; akik egyetlen jelképpel sem azonosultak annyira, hogy az elveket tűzáldozatként vessék oda a jelképek oltárára; ilyenek azok tekinthetők, akik azt mondták a népnek a népszuverenitás kihirdetésekor,³ hogy mindig a törvényesség szabja meg, hogy a szuverenitásnak hol a határa; és akik – amikor már nem az orkánként tomboló diktatúra, hanem egyetlen embernek az előbbivel szimmetrikus despotizmusa⁴ volt a népszuverenitás letéteményese – azt mondták neki, csakis a törvények által léteznek, és még azok a törvények is javát szolgálják, amelyeket el akar takarítani az útból; és azt is mondták, hogy e törvények felszámolásával tulajdon trónját ássa alá. Azt nevezem önálló gondolkodású és politikailag független férfinak, aki a köztársaság alatt⁵ nem ordította torkaszakadtából, hogy „a köztársaság fontosabb még a szabadságnál is!”, a királyság alatt pedig⁶ nem azt hajtogatta, hogy a trónt csakis a jogrend romjaira meg a garanciák semmibe vételére lehet biztonságosan alapozni. Az önálló gondolkodású és politikailag független férfiak azért állnak az alkotmányos monarchia pártjára,⁷ mert alkotmányos, és azért tartják tiszteletben az öröklésen alapuló trónutódlást, mert így jobban meg lehet óvni a köznyugalmat a pártok torzalkodásától; az ilyen férfiak szerint nem a nép van a trónért, hanem a trón a népért, a királynak pedig ugyanúgy nem válik javára, ha lábballal tiporja a törvényt, mint ahogyan a népnek sem válik javára, ha meg akarja dönteni a király legitím hatalmát. Végül az önálló gondolkodású és politikailag független férfiaké az a népes nemzedék, amelynek a zavaros időkben felcseperedő tagjai már kora ifjúságukban megtanulták, hogy mi az önkény, mert nem jött olyan rendszer, amely ne gázolt volna át érdekeiken és legszentebb érzelmeiken; nem csoda, hogy ezek a férfiak gyűlölnék minden önkényeskedést, bármilyen címkét ragasszanak

¹ OEUVRÉS POLITIQUES DE BENJAMIN CONSTANT, par Charles Louandre, Paris, Charpentier et Cie, 1874. 166–168. A szemelvény nagyobb fejezet része, amelyben a kiadó – az itt közölt mellett – a képviselői javadalmas el-törlésével, illetve az „eszményi” választópolgárral foglalkozó Constant-írásokat adta közre.

² Benjamin Constant az 1789–90-től 1819–20-ig tartó három évtizedre gondol.

³ Sem a „népszuverenitást”, sem az (első) köztársaságot „hivatalosan” nem kiáltották ki: Constant nyilván arra gondol, amikor a Konvent képviselői 1792. szeptember 25-én egyhangúlag megszavazták az alkotmányos monarchia eltörlését.

⁴ Constant a Terror időszakáról, majd a Konzulátusról és a Császárságról beszél.

⁵ Vagyis az 1792 szeptemberétől 1804 májusáig terjedő időszakban.

⁶ Azaz már Napóleon bukása után.

⁷ A XVIII. Lajos-féle alkotmányos monarchiáról van szó.

is rá, és hogy azonnal észreveszik minden ürügy csalárdságát. Az önálló gondolkodású és politikailag független férfiak sohasem fognak bárkit is törvénytelenül letartóztatni, vagyonából kiforgatni és számúzni, és sohasem fogadnak el pénzt azoktól, akiknek szándékukban áll honpolgárokat törvénytelenül letartóztatni, vagyonukból kiforgatni és számúzni; és sohasem szavaznak meg olyan jogszabályt, amelynek nevében a hatalom törvénytelenül letartóztathatja, kismizmizheti és számúzheti honfitársaikat.

Ilyen férfiak közül kell kiválasztanunk azokat, akikre sorsunkat rábízhatjuk. Eleget próbálkoztunk azzal, hogy ideiglenesen félretegyük, megcsonkítsuk vagy az utánunk jövő nemzedékekre hagyományozzuk elveinket. Minden rendszer kiépültekor ugyanazokkal a mondatokkal áltattak minket. Az állam fenyegetettsége, a rendkívülinek kiáltott helyzet mindig jeges félelemmel töltötte el a törvényhozókat. Az alkotmányosságot felfüggesztették, a törvényességet tönkrezúzták, még hozzá olyan hevesen, hogy a szanaszét repülő szilánkok bennünket is megsebesítettek. Próbálkozzunk hát bátrabb férfiakkal, olyan férfiakkal, akik bíznak a szabadság meg a méltányosság erejében, és akik szerint lehet úgy is kormányozni, hogy a népet nem fosztják meg jogaitól, és úgy is tiszteletben lehet tartani az alkotmányos rendet, hogy nem helyezik rögtön hatályon kívül. Bármi legyen is az eredmény, biztos vagyok benne, nem lesz sokkal rosszabb az ezzel ellentétes kísérletnél. De még ha a próbálkozás balul végződik is, akkor sem lehet sokkal rosszabb a többinél, a legközelebbi választáson pedig, az elvhű férfiakban immár csalatkozva, ismét visszatérhetünk a pragmatikus férfiakkhoz. Ne féljünk, nem kell sokat keresgélni őket. Ők mindig készen állnak, hogy bárki szolgálatába lépjenek, ha ismét az alkotmányosság meg a törvényes formák felfüggesztése volna napirenden.

De egyszer legalább kérjük meg őket, fogják egy kicsit vissza buzgalmukat, és hagyják a szabadságot kiteljesedni, ha másért nem, hát azért, hogy lehetetlenségéről meggyőzhessenek minket. Ha egyszer hajónk szabadság nélkül is vagy hússzor futott zátonyra, ennél csak jobb jöhet, ha velünk van a szabadság is. És ha történetesen mégsem lehetetlen, nagyon is megéri a fáradságot, hogy kitapasztaljuk; mert a szabadság – és ezt az igazságot nem árt alaposabban megfontolni – korántsem csak azoknak jó, akik a lehető legközvetlenebbül próbálnak belőle hasznot húzni.

Darányi Sándor

A TÖBBI

A fáraó magához rendelte Imhotepet,* majd így szólt hozzá:
 „Méltányos lehetőséget kínálok neked. Ünnepeljük együtt
 Egyiptom nagy korszakát, uralmammat, mely örök időkre beírja
 Nevét az emberiség könyvébe. Építs nekem piramist
 A kedvenc stílusodban! Alkotói szabadságod jeléül
 Kapsz embert a kivitelezéshez, pénz nem számít. Cserébe

* Imhotep (kb. i. e. 2650–2600) – legendás híró orvos és építész, Dzsószer fáraó szakkarai piramisának tervezője.